

După Legea Florian, Legea Oprea (After the Florian Law, the Oprea Law)

Marius OPREA

Abstract: *Even though 2016 marks ten years since communism was declared as an illegitimate and criminal regime, no notable things happened for real condemnation of the atrocities committed by this regime. For a long time, the Institute for the Investigation of Communist Crimes and the Memory of Romanian Exile was amputated by government decision on its ability to literally investigate crimes and abuses committed during the communist regime. Recently, this ability was given back. Unfortunately, we still cannot speak of the condemnation of communism, but only about one conviction of a single torturer. Otherwise, justice remains blind in terms of both perpetrators and victims of the communist regime and yet Parliament remains mute. For this reason, I thought of drafting a law that could not be counted nor unconstitutional by restricting the rights of certain categories of people, but nor "dedicated" to one man. It is a similar law to the Law no. 217/2015, which will regard the prohibition of organizations and symbols of communism and also the prohibition on the promotion of the cult of persons guilty of the establishment and functioning of the communist regime and its repressive apparatus in Romania, and the adoption of stipulations leading to restriction of their rights, and also some measures of accountability in relation to their own repressive activities of the past and the victims.*

Keywords: *communism, political prisoners, the lustration law, perpetrators, victims*

Introducere

Am fost ani de zile consilierul regretatului Constantin Ticu Dumitrescu și l-am sprijinit concret și activ în redactarea legii de de-conspirare a Securității. Legea, chiar așa ciuntită cum a fost în Parlament, funcționează – ca și instituția pe care

a creat-o, și produce efecte. După același model și inspirat de mentorul meu, în ultimii ani ai vieții sale am redactat, în calitate de consilier de stat în Guvernul Tăriceanu, atât Hotărârea de Guvern prin care s-a înființat Institutul de Investigare a Crimelor Comunismului din România (IICCR), cât și o lege prin

care pedepsele cu caracter politic au fost anulate și s-au oferit compensații victimelor comunismului – din păcate însă, legea a devenit repede, prin intervenția Curții Constituționale, inoperantă sub aspectul acordării de despăgubiri celor care au trecut prin temnițele fostului regim. Acum sunt pe cale să finalizez încă un proiect de lege, bazându-mă atât pe experiența acumulată vreme de mai mult de două decenii în cercetarea istorică și investigarea crimelor fostului regim, cât și pe cunoștințele de tehnică legislativă, atât cât le-am putut deprinde în anii în care am fost consilier al președintelui Constantinescu și al premierului Tăriceanu, ambii promotori necondiționat ai unei reale condamnări a comunismului. În anii președinției primului s-a promulgat „Legea Ticu”, iar în timpul guvernării celui de-al doilea s-a înființat Institutul pentru Investigarea Crimelor Comunismului.

În decembrie 2016 se vor face zece ani de când comunismul a fost declarat drept un regim ilegal și criminal, de către președintele Băsescu. Între timp, nu s-au petrecut lucruri notabile pentru o condamnare reală a atrocităților săvârșite în acei ani. În mod paradoxal, tocmai în perioada în care Institutul de Investigare a Crimelor Comunismului și Memoria Exilului Românesc (IICCMER) a fost condus de Vladimir Tismăneanu și țara de către Traian Băsescu, artizanii aceluși exercițiu de imagine numit „Raportul Tismăneanu” (la a cărui re-

dactare am contribuit de bună credință, scriind capitolul despre Securitate și părți referitoare la condițiile de detenție în închisori și lagăre), s-a amputat prin hotărâre de guvern capacitatea IICCMER de a investiga la propriu crimele și abuzurile săvârșite în anii regimului comunist. Institutul devenise o agenție guvernamentală între multe altele, ocupată doar cu „cercetarea fundamentală” a fostului regim, fără a mai putea face sesizări penale împotriva vinovaților. Aceasta a rămas în sarcina exclusivă a Parchetului, care nu a instrumentat însă din proprie inițiativă niciun dosar. Era previzibil – procurorii nu se pot transforma peste noapte și în istorici ai regimului comunist. Aceste acțiuni împotriva vinovaților au fost redatate Institutului în timpul în care la conducerea acestuia a fost numit Andrei Muraru, iar eu am fost retrimis la IICCMER, însă doar ca detașat în interes de serviciu. Ele continuă în prezent. Vechile dosare au fost reluate și, astfel, s-a ajuns la o primă condamnare reală – aceea a lui Alexandru Vișinescu, nonagenarul fost comandant al închisorii de la Râmnicu Sărat.

Din păcate însă, în momentul de față, nu putem vorbi de condamnarea comunismului, ci doar de „condamnarea lui Vișinescu”. În rest, justiția a rămas oarbă în ceea ce privește atât tortionarii, cât și victimele regimului comunist și Parlamentul rămâne deocamdată mut. Aceasta, în vreme ce crimele fascismului și ale legionarilor au fost sancționate prin *Legea*

217/2015, ca și defuncții lor autori fizici și morali, la inițiativa lui Alexandru Florian, președintele Institutului Holocaustului „Elie Wiesel”. Comunismul, în schimb, stă bine mersi, de parcă ar fi doar un vis din care nu ne trezim încă, și nu o realitate istorică în care s-au săvârșit crime și orori la fel de mari precum cele fasciste. Fac parte dintre cei care cred, și nu mi-e teamă să ascund asta, că holocaustul și crimele comunismului sunt fețele aceleiași monede – crima împotriva umanității – și că, legislativ și juridic, trebuie tratate la fel. În plan legislativ, cumva în acest sens, s-a promulgat de către președintele Klaus Johannis o inițiativă a guvernului Ponta, o lege care conduce la reducerea salariului sau a pensiei celor vinovați de abuzuri și crime în timpul și în numele comunismului, prin sentințe rămase definitive. Este însă o lege pentru un singur om. Așa cum condamnarea comunismului s-a aplicat doar la Vișinescu, și *Legea 10/2016* îl privește doar pe acesta, un „acar Păun” al unui sistem politic încă neputincios în raportarea sa la trecut.

Tocmai din acest motiv m-am gândit, având în vedere toate demersurile eșuate până acum (precum *Legea lustrației*), la redactarea unei legi care să nu poată fi socotită nici neconstituțională, prin restrângerea de drepturi ale unor categorii de persoane, dar nici „dedicată” unui singur om. Proiectul de lege a cărui motivație largă o expun în cele ce urmează are în vedere exponenții comunismului, foștii ofițeri de

Securitate și colaboratorii lor, stabiliți ca atare prin sentințe definitive sau prin neatacarea deciziilor Consiliului Național de Studiere a Arhivelor Securității (CNSAS), cât și victimele comunismului – foștii deținuți politici. Ca și *Legea 221/2009*, prin care încercam repararea nedreptăților regimului comunist, aceasta are o latură reparatorie – astfel încât între pensiile securiștilor și cele ale victimelor lor să nu mai fie, ca acum, un imoral și de-a dreptul criminal raport de șapte la unu. Este un demers care sper să aibă finalitate: va merge în Parlamentul României fie susținut de o sută de mii de semnături, ca inițiativă cetățenească, fie înaintat de către Guvern, la inițiativa IICCMER. Într-un fel sau altul, condamnarea comunismului trebuie să devină un fapt și nu să rămână doar un joc politic și de imagine. De aici, și necesitatea expusă mai jos a unei legi în acest sens.

Către, Biroul Permanent al Senatului,

În temeiul art. 74 alin. 1 și al art. 75 alin. 1 din Constituția României¹ republicată și al art. 88 al. 1 și 7 din Regulamentul Senatului, vă înaintez, în vederea dezbaterii și adopțării, propunerea legislativă pentru adoptarea *Legii privind interzicerea organizațiilor și simbolurilor cu caracter comunist și a promovării cultului persoanelor vinovate de instaurarea și funcționarea regi-*

mului comunist și a aparatului său represiv în România, precum și restrângerea unor drepturi ale acestora

Inițiator:

Marius Gheorghe Oprea, cetățean român

EXPUNERE DE MOTIVE

1. Cadrul legislativ actual în România cu privire la condamnarea comunismului

Tema condamnării comunismului are în România o lungă istorie, pe care o vom rezuma, cronologic, doar la planul instituțional și legislativ.

În decembrie 1993, senatorul Constantin Ticu Dumitrescu a avut inițiativa introducerii unei moțiuni simple atât în Senatul României, cât și în Camera Deputaților, privitoare la informatorii și ofițerii fostei Securității, această temă fiind pe atunci crucială pentru opoziția democratică, aceasta acuzând prezența celor vizați în posturile de conducere din aparatul de stat, în viața publică și în serviciile de informații. Documentul este una dintre foarte puținele moțiuni adoptate de ambele Camere și, în ciuda faptului că a întrunit voturile parlamentarilor (la Senat – 104 voturi pentru, 2 contra și 2 abțineri; la Camera Deputaților – 178 pentru, 52 contra), ea nu a produs efecte concrete în plan legislativ². Tot în anul 1993 s-a înființat Institutul Național pentru Studiul Totalitarismului, sub egida

Academiei Române, care are ca scop „Culegerea, arhivarea, cercetarea și publicarea documentelor referitoare la formele totalitarismului în România”.

În plan civic, s-a manifestat concret acțiunea Fundației „Academia Civică”. Aceasta, între altele, a preluat în 1995 cu acordul Ministerului Justiției ruina fostei închisori politice de la Sighet, în vederea transformării ei ulterioare într-un *Memorial al victimelor comunismului*.

La data de 20 octombrie 1999, în urma eforturilor aceluiși senator Constantin Ticu Dumitrescu, Parlamentul României a adoptat *Legea 187/1999 privind accesul la propriul dosar și deconspirarea Securității*³, în preambulul căreia se constată, pentru prima oară într-un act legislativ în România post-decembristă, că „puterea comunistă instaurată în România începând cu data de 6 martie 1945 a exercitat (...) o permanentă teroare împotriva cetățenilor țării, drepturilor și libertăților lor fundamentale”. Prin această lege s-a înființat CNSAS. În ianuarie 2008, Curtea Constituțională a României a declarat neconstituțională *Legea nr. 187/1999*⁴. Funcționarea instituției a fost însă restabilită în parametri constituționali prin *OUG nr. 243/2008 privind accesul la propriul dosar și deconspirarea Securității*⁵.

În 21 decembrie 2005, s-a înființat prin *HG nr. 1774* Institutul de Investigare a Crimelor Comunismului, agenție guvernamentală în subordinea Secretariatului General al

Guvernului, care „are ca scop investigarea științifică și identificarea crimelor, abuzurilor și încălcărilor drepturilor omului pe întreaga durată a regimului comunist în România, precum și sesizarea organelor în drept în acele cazuri în care sunt depistate situații de încălcare a legii”⁶.

La data de 18 decembrie 2006, pe baza *Raportului final* al Comisiei Prezidențiale pentru Analiza Dictaturii Comuniste din România, Președintele României a declarat oficial, în plenul Camerelor reunite ale Parlamentului, regimul comunist drept „ilegitim și criminal”. Între Recomandările finale ale *Raportului final*, asumat de șeful statului, s-a reținut între altele că „Securitatea a fost o instituție ilegală și criminal de la începutul și până la sfârșitul ei”. Concluziile *Raportului*, citite în Plen, au inclus un număr de propuneri legislative. Se arăta: „Toate nedreptățile și nelegiuirile făcute de regimul comunist trebuie reparate prin legi. De exemplu, foștii activiști comuniști de frunte, foștii conducători ai Miliției și ai Ministerului de Interne, ai Justiției comuniste, foștii torționari să nu poată beneficia de pensii peste nivelul minim al populației. Pensia foștilor deținuți politici și a urmașilor direcți ai acestora să fie considerabil majorată”.

Cu un an înainte, o inițiativă legislativă a societății civile (Societatea „Timișoara”) a fost preluată de trei parlamentari liberali⁷: Proiect pentru *Legea lustrăției*, care avea ca scop să interzică persoa-

nelor care, în perioada 6 martie 1945-22 decembrie 1989, au făcut parte din structurile de putere sau din cele ale aparatului represiv al regimului comunist să candideze sau să fie numite, timp de 10 ani, pentru o serie de demnități și funcții publice. Textul legislativ a fost depus în vara anului 2005 în Parlament, unde a fost adoptat de Senat la 10 aprilie 2006 și a fost trimis la Camera Deputaților, unde a fost adoptată în 28 februarie 2012, cu toate că anterior, prin *Decizia nr. 820 din 7 iunie 2010*⁸, varianta adoptată de Senat fusese declarată neconstituțională. Ulterior adoptării ei de către Cameră, Curtea s-a pronunțat din nou referitor la obiecția de neconstituționalitate a dispozițiilor *Legii lustrăției, privind limitarea temporară a accesului la unele funcții și demnități publice pentru persoanele care au făcut parte din structurile de putere și din aparatul represiv al regimului comunist în perioada 6 martie 1945-22 decembrie 1989*, prin *Decizia Nr. 308 din 28 martie 2012*⁹, admitând din nou obiecția de neconstituționalitate a legii și subliniind că *Decizia este definitivă și general obligatorie*.

La 16 septembrie 2013, Ministerul Justiției a pus în dezbatere publică un proiect de lege privind stabilirea plății unor despăgubiri în sarcina persoanelor condamnate definitiv pentru săvârșirea unor fapte împotriva persoanelor persecutate din motive politice de dictatura instaurată la data de 6 martie 1945.

Proiectul de lege a fost înregistrat la Senat în 2 decembrie același an, iar legea a fost adoptată pe 22 decembrie 2015 de Camera Deputaților. Legea a fost promulgată de președintele României, la 15 ianuarie 2016 (*Legea 10/2016*), prin care se dispune ca persoanele condamnate definitiv pentru săvârșirea unor fapte care au condus la încălcări grave ale drepturilor omului din motive politice să fie obligate la plata unor compensații lunare persoanelor persecutate pe o perioadă de minimum 5 ani.

Imediat după 1989, se constituise un cadru legal de compensare materială a victimelor comunismului, mai întâi prin *Decretul-lege nr. 118/1990 privind acordarea unor drepturi persoanelor persecutate din motive politice de dictatura instaurată cu începere de la 6 martie 1945, precum și celor deportate în străinătate ori constituite prizonieri*. A urmat *Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 214/1999 privind acordarea calității de luptător în rezistența anticomunistă persoanelor condamnate pentru infracțiuni săvârșite din motive politice, precum și persoanelor împotriva cărora au fost dispuse, din motive politice, măsuri administrative abuzive și, ca măsură de anulare a tuturor condamnărilor politice și a consecințelor acestora, precum și acordarea de măsuri compensatorii victimelor, Legea nr. 221/2009 privind condamnările cu caracter politic și măsurile administrative asimilate acestora, pronunțate în*

perioada 6 martie 1945 - 22 decembrie 1989.

2. Argumente pentru completarea cadrului legislativ actual cu privire la condamnarea comunismului prin interzicerea organizațiilor și simbolurilor cu caracter comunist și a promovării cultului persoanelor vinovate de instaurarea și funcționarea regimului comunist și a aparatului său represiv în România, precum și reducerea unor drepturi ale acestora

2.1. Cu privire la interzicerea organizațiilor și a simbolurilor cu caracter comunist și a promovării cultului persoanelor vinovate de instaurarea și funcționarea regimului comunist și a aparatului său represiv în România

Caracterul criminal al regimului comunist a fost pe larg recunoscut, pentru toate țările foste comuniste, prin mai multe rezoluții internaționale: Rezoluția Adunării Parlamentare a Consiliului Europei nr. 1 096 (1996) intitulată *Măsurile de eliminare a moștenirii fostelor sisteme totalitare comuniste* și Rezoluția aceleiași Adunări, cu nr. 1 481 (2006), intitulată *Necesitatea condamnării internaționale a crimelor comise de regimul comunist*. Potrivit acestor acte cu caracter de recomandare pentru statele membre ale Consiliului Europei (la care Romania este parte prin *Legea nr. 64/1993 pentru aderarea României*

la Statutul Consiliului Europei, publicată în *Monitorul Oficial al României*, Partea I, nr. 238 din 4 octombrie 1993), având în vedere încălcarea drepturilor omului de către regimul comunist, se justifică în genere condamnarea regimurilor totalitare comuniste. Astfel, Rezoluția 1096 (1996) privind măsurile de desființare a patrimoniului fostelor regimuri comuniste totalitare arată că „regimurile comuniste totalitare care au dominat în Europa Centrală și de Est în secolul trecut și care mai există încă în mai multe țări din întreaga lume sunt, fără excepție, caracterizate prin violări masive ale drepturilor omului. Aceste încălcări, care au variat în funcție de cultură, țară și perioadă istorică, au inclus asasinat și execuții individuale sau colective, decese în lagărele de concentrare, moarte prin înfometare, deportări, tortură, muncă forțată și alte forme de teroare fizică colective, persecuția pe grupuri etnice sau religioase, atacuri la libertatea de conștiință, gândire și de exprimare, la libertatea presei și la lipsa pluralismului politic. Crimele au fost justificate în numele teoriei luptei de clasă și a principiului dictaturii proletarietului. Interpretarea acestor două principii făcea legitimă eliminarea persoanelor considerate periculoase pentru construirea unei societăți noi și, prin urmare, declarate dușmani ai regimurilor comuniste totalitare. În fiecare țară, victimele erau în mare parte reprezentanți ai națiunilor majoritare”.

Se mai recunoaște totodată că prăbușirea regimurilor comuniste

totalitare din Europa Centrală și de Est „nu a fost întodeauna urmată de o anchetă internațională cu privire la crimele comise de acestea. În plus, autorii crimelor nu au fost aduși în fața justiției de către comunitatea internațională, cum a fost cazul pentru crimele oribile comise de către național socialism (nazism)” și că, „în consecință, publicul larg este prea puțin conștient de crimele comise de regimurile comuniste totalitare”. La articolele 7 și 12 se arată că „Adunarea este convinsă că o conștientizare a istoriei este una dintre condițiile necesare pentru prevenirea crimelor similare în viitor. În plus, evaluarea morală și condamnarea crimelor comise joacă un rol important în educarea tinerei generații. (...) Adunarea condamnă ferm încălcările masive ale drepturilor omului comise de regimurile comuniste totalitare și își exprimă compasiunea, înțelegerea și recunoașterea suferinței victimelor acestor crime”.

În iunie 2008, temele dezbaterii europene asupra condamnării crimelor comunismului au fost sintetizate prin *Declarația de la Praga privind conștiința europeană și comunismul*, care s-a constituit într-un „puternic gest simbolic, prin care se realizează punerea pe același plan a totalitarismului comunist cu cel nazist”¹⁰. Declarația a fost elaborată de semnatari¹¹ într-un stil imperativ și totodată de natură să sensibilizeze Europa Occidentală, mai puțin familiarizată cu natura criminală a regimurilor comuniste din țările Estului

și Centrului continentului. În ea se arată motivele condamnării comunismului și, implicit, a necesității adoptării acestui proiect de lege prin care se dispune interzicerea organizațiilor și simbolurilor cu caracter comunist și a promovării cultului persoanelor vinovate de instaurarea și funcționarea regimului comunist din România, precum și îngrădirea unor drepturi și reducerea unor beneficii ale acestora. Astfel, aceste motive rezidă din următoarele: „întrucât ideologia comunistă este direct responsabilă de crime împotriva umanității, întrucât o conștiință încărcată de trecutul comunist este o povară grea pentru viitorul Europei și al copiilor noștri (...). Întrucât conștiința crimelor împotriva umanității comise de regimurile comuniste pe întregul continent trebuie să se răsfrângă asupra tuturor minților europene în aceeași măsură în care sunt cunoscute crimele regimurilor naziste, întrucât există similarități substanțiale între nazism și comunism în ceea ce privește caracterul lor abominabil și crimele săvârșite împotriva umanității”.

Se mai propune stabilirea datei de 23 august, ziua semnării Pactului între Hitler și Stalin în 1939 (cunoscut ca „Pactul Ribbentrop-Molotov”) ca zi de comemorare a victimelor regimurilor totalitare, atât naziste cât și comuniste, în același mod în care Europa comemorează victimele Holocaustului la data de 27 ianuarie. Fondul *Declarației de la Praga* a fost adoptat ulterior printr-o Rezoluție a Parlamentului European

(533 voturi pentru, 44 împotriva și 33 abțineri), la 2 aprilie 2009. Tema condamnării comunismului a fost reluată în *Declarația de la Vilnius* a Adunării Parlamentare a Organizației pentru Securitate și Cooperare în Europa (OSCE), adoptată în 3 iulie 2009 în capitala Lituaniei, în care se arată că „în secolul XX țările europene au cunoscut două mari regimuri totalitare, anume nazismul și stalinismul, care au cauzat genociduri, violări ale drepturilor omului și ale libertăților fundamentale, crime de război și crime împotriva umanității”. Recunoscându-se specificitatea Holocaustului, se recunoaște însă totodată fără echivoc caracterul genocidar al comunismului și se amintește tendința de glorificare a nazismului și comunismului. Dealtfel, se poate constata în plan public „recrudescența politică a fondului ideologic comunist în forma unor noi partide de succes precum Die Linke din Germania acestor ani, a formațiunilor care se revendică expres din tradiția comunistă și care sunt/au fost la putere în Bielorusia, Ucraina, Rusia sau Moldova”¹², un lucru extrem de grav care face necesară adoptarea prezentei legi în România, aflată în proximitatea unor asemenea situații și conjuncturi politice.

Amintim că legiuitorul are în vedere atât condamnarea unor fapte din trecut, cât și situații viitoare. La noi a fost adoptată în acest sens o lege similară prezentului proiect de lege, *Legea nr. 217/2015 pentru modificarea și completarea Ordonanței de urgență a Guvernului nr.*

31/2002 privind interzicerea organizațiilor și simbolurilor cu caracter fascist, rasist sau xenofob și a promovării cultului persoanelor vinovate de săvârșirea unor infracțiuni contra păcii și omenirii, promulgată de Președintele României și în vigoare de la 30.07.2015, care are drept scop sancționarea unor asemenea manifestări.

Recunoscându-se de către legiuitor pericolul extremismului de dreapta, cu atât mai mult se întrevide necesitatea adoptării prezentului proiect de lege care prevede interzicerea organizațiilor și simbolurilor comuniste, a promovării cultului persoanelor vinovate de instaurarea și funcționarea regimului comunist din România, precum și îngrădirea unor drepturi acelorora care se fac vinovați de crime, abuzuri sau stabiliți conform legii drept agenți sau colaboratori ai Securității. Ne aflăm, între altele, și în situația invocată de *Legea 217/2015*, care în nota de fundamentare face apel la *Legea 51/1991 privind siguranța națională a României*, care menționează, la Art. 3 lit h), printre amenințări la adresa siguranței naționale „inițierea, organizarea, săvârșirea sau sprijinirea în orice mod a acțiunilor totalitariste sau extremiste de sorginte comunistă, fascistă, legionară sau de orice altă natură, rasiste, antisemite, revizioniste, separatiste care pot pune în pericol sub orice formă unitatea și integritatea teritorială a României, precum și incitarea la fapte ce pot periclita ordinea statului de drept”.

Prevederile legii propuse privesc excusiv aceste situații, prin inter-

zicerea organizațiilor comuniste extremiste care propovăduiesc făurirea unei societăți bazată pe răsturnarea ordinii constituționale prin teroare și construirea unei societăți bazată pe ura de clasă¹³ și prin interzicerea manifestațiilor, arborarea simbolurilor comuniste și a cultului personalităților regimului comunist. Proiectul de lege nu îngrădește în niciun fel studierea istoriei și propagandei comuniste, a clasicilor acestei doctrine, sau utilizarea simbolurilor și a oricăror alte artefacte sau documente din timpul regimului comunist în România în scopuri educative, culturale, de documentare istorică, muzeografice sau în deținere privată.

2.2. Cu privire la restrângerea unor drepturi ale persoanelor vinovate de instaurarea și funcționarea regimului comunist și a aparatului său represiv în România

În Expunerea de motive a *Legii lustrăției*, inițiatorii arătau între altele: „Față de trecutul neclar al țării, întreținut de oameni care, pe vremea dictaturii ceaușiste, se bucurau de prerogativele conducerii de partid, iar, ulterior, s-au ascuns după cele ale unei puteri democratice, considerăm că trebuie făcută lumină și în clasa oamenilor cu putere de decizie în această țară. (...) Trebuie să putem privi cu mândrie și cu conștiința împăcată că suntem o țară curățată de vechi metehne. (...) Ținând cont de ineficiența înlăturării unui abuz cu altul, legea lustrăției se

subscrie legii fundamentale a statului, *Constituția*, care menționează expres condițiile în care anumite drepturi și libertăți pot fi îngrădite”. Astfel, conform dispozițiilor Articolului 53 din *Constituție*, „exercițiul unor drepturi sau al unor libertăți poate fi restrâns numai prin lege și numai dacă se impune, după caz, (...) pentru apărarea ordinii, a sănătății ori a moralei publice”. Curtea Constituțională a considerat însă drept o excedare a *Constituției* excluderea de la viața publică a persoanelor care au făcut parte din vechile structuri comuniste, în lipsa unei individualizări a vinovăției și a gradului de implicare în acțiuni de natură să lezeze drepturile și libertățile omului, emițând, după cum s-a arătat, două decizii de neconstituționalitate a măsurilor de lustrare.

Dar aceasta nu înseamnă că nu trebuie întreprinse măsuri punctuale de către autoritățile statului democratic în vederea unei reforme morale a societății și împotriva celor vinovați potrivit legii de încălcarea drepturilor omului în timpul regimului comunist, „întrucât crimele comunismului încă trebuie să fie evaluate din punct de vedere legal, moral, politic și istoric, întrucât mulți dintre cei care au comis crime în numele comunismului nu au fost încă aduși în fața Justiției iar victimele lor nu au fost încă despăgubite”, după cum se arăta în *Declarația de la Praga* din 3 iunie 2008.

De altfel, chiar Curtea Constituțională considera în 2010, în motivația sa de respingere a *Legii*

lustrației în forma adoptării ei de Senat, că „lustrarea se poate constitui ca reper moral, de rememorare a ororilor comunismului, dar și ca măsură temporară de excludere de la funcțiile de conducere a unor autorități și instituții publice a persoanelor care au lucrat sau colaborat cu regimul comunist”, dar numai în limitele respectării drepturilor constituționale și a cadrului legal. „Lustrarea nu înseamnă însă epurare sau răzbunare pentru alegeri ideologice greșite ori accidente biografice, ci încercarea de regăsire a demnității și încrederii, precum și redarea autorității instituțiilor fundamentale ale statului. Lustrarea accentuează mai ales principiul responsabilității în exercitarea demnităților publice”, se arăta în *Decizie*, care sublinia că „în condițiile legislației actuale, o asemenea condiție este prevăzută numai de *Legea 188/1999 privind Statutul funcționarilor publici*”.

Se mai arăta în *Decizia* Curții că „la ora actuală, în România, în ceea ce privește funcțiile de demnitate publică, nu există o condiționare a ocupării acestora de neapartenența la vechile structuri comuniste, ci există doar obligația de a declara pe propria răspundere apartenența sau neapartenența la poliția politică”. În *Decizia* aceeași Curți Constituționale se admite că „în România comunismul a fost condamnat la nivel de doctrină, schimbarea regimului fiind consacrată prin acte juridice cu valoare constituțională, precum *Comunicatul către țară al*

Consiliului Frontului Salvării Naționale, publicat în *Monitorul Oficial* nr.1 din 22 decembrie 1989 și *Decretul Lege privind constituirea și funcționarea Consiliului Frontului Salvării Naționale și a consiliilor teritoriale ale Frontului Salvării Naționale*, publicat în *Monitorul Oficial* nr. 4 din 27 decembrie 1989”. Acestea au consacrat căderea regimului comunist, ca un regim de teroare.

Chiar și în *Decizia nr. 308* din 28 martie 2012 a Curții Constituționale, care respinge *Legea lustrației* prin sentință, subliniată ca fiind *definitivă și general obligatorie*, se admite că „lustrația este permisă doar cu privire la acele persoane care au luat parte efectiv, împreună cu organizații ale statului, la grave încălcări ale drepturilor și libertăților omului”.

Trebuie să subliniem că sunt consacrate și aplicate deja de lege prevederi care pot fi socotite îngrădiri ale unor drepturi, potrivit Articolului 53 din *Constituție*. Primul este conținut de *Legea 14/1992 privind organizarea și funcționarea Serviciului Român de Informații*, care arată, la Art. 27, că „nu pot activa în Serviciul Român de Informații aceia care, făcând parte din structurile represive ale statului totalitar, au comis abuzuri, informatorii și colaboratorii securității, precum și foștii activiști ai partidului comunist, vinovați de fapte îndreptate împotriva drepturilor și libertăților fundamentale ale omului”. O restricție similară este

prevăzută și în *Legea 188/1999*, amintită și în *Decizia Curții Constituționale* din 2010 cu privire la lustrație, care restrânge dreptul de face parte din corpul funcționarilor publici persoanei care „a fost condamnată pentru săvârșirea unei infracțiuni contra umanității” (art. 54, lit. h) sau „a desfășurat activitate de poliție politică, astfel cum este definită prin lege” (lit. j). Se face astfel apel la legea privind deconspirarea Securității, a agenților și informatorilor ei.

În *Expunerea de motive a Legii 10/2016*, parte integrantă a acesteia, se arată între altele: „în perioada 6 martie 1945-22 decembrie 1989, regimul totalitar comunist a exercitat un regim de teroare și opresiune, supunând proprii cetățeni unor numeroase acte de violență fizică și psihică. Prin aparatul de partid, precum și prin structurile de represiune ale statului comunist au fost încălcate în mod repetat și constant drepturile și libertățile cetățenești. În cei 45 de ani de dictatură, angajați ai instituțiilor represive au comis numeroase abuzuri și crime politice cu scopul instaurării și perpetuării unui regim de teroare. (...) Represiunea comunistă a avut grave consecințe la nivelul societății românești, prin lichidarea fizică a unor membri ai comunității, precum și prin incriminarea oricărei forme de opoziție. Acțiunile cu caracter represiv au fost instrumentate de către persoanele care făceau parte din instituțiile de ordine și siguranță publică,

justiție, Partidul Comunist, prin încercarea de a distruge o parte a cetățenilor statului totalitar”.

După o trecere în revistă a măsurilor reparatorii care au fost stabilite pentru victimele regimului comunist, în continuare se arată că „în mod corelativ acestor drepturi, persoanele care au contribuit la susținerea regimului comunist, care au săvârșit crime și abuzuri grave împotriva drepturilor și libertăților fundamentale ale cetățenilor nu au suportat nicio rigoare a legii”.

Venind în urma argumentației și a prevederilor Legii 10/2016, prezentul proiect de lege își propune să extindă restrângerea unor drepturi ale persoanelor care ocupă funcțiile prevăzute la Art.3, lit. a-z al *OUG 243 privind accesul la propriul dosar și deconspirarea Securității*¹⁴, aprobată prin *Legea 293/2008* și care, potrivit legii, au fost lucrători sau colaboratori ai Securității, calitate stabilită în baza unor hotărâri judecătorești definitive sau ale unor decizii neatacate ale CNSAS¹⁵. Astfel, aceste persoane, în termen de 60 de zile de la intrarea în vigoare a prezentului proiect de lege, sunt supuse prevederilor *Legii 10/2016*, urmând să răspundă inclusiv penal, după caz, în situația încălcării prevederilor art. 292 din *Codul Penal*, în situația completării cu date false a Anexei 1 din *Legea privind accesul la propriul dosar și deconspirarea Securității*.

Astfel, proiectul de lege propune ca mai multe categorii de persoane să contribuie la fondul de despă-

gubire a victimelor regimului comunist, constituit prin art.1 al *Legii nr. 10/2016 privind stabilirea plății unor despăgubiri în sarcina persoanelor condamnate definitiv pentru săvârșirea unor fapte împotriva persoanelor persecutate din motive politice de dictatura instaurată la data de 6 martie 1945*. Se are în vedere faptul invocat în expunerea de motive a acestei legi, promulgate și intrată în vigoare, potrivit căreia în sarcina persoanelor vinovate de instaurarea și funcționarea regimului comunist și a aparatului său represiv în România „nu a fost instituită nicio măsură de sancționare, penală, bănească sau de altă natură. Aceste persoane au beneficiat de venituri substanțiale (salarii și pensii) ca urmare a deservirii regimului totalitar, ca urmare a rolului și funcției deținute în aparatul represiv comunist, venituri care s-au menținut și după anul 1989, chiar până în prezent”. În acest sens, prezentul proiect propune aplicarea prevederilor *Legii 10/2016* inclusiv persoanelor care au fost lucrători sau colaboratori ai Securității, potrivit legii, stabiliți ca atare prin decizii definitive ale instanțelor sau prin neatacarea deciziilor CNSAS. Această măsură poate fi extinsă în urma unor acțiuni penale și/sau civile împotriva oricărui responsabil din cadrul partidului comunist, ale cărui acțiuni cu caracter represiv sunt dovedite și stabilite prin sentințe definitive de către instanțele de judecată.

În favoarea acestor măsuri prevăzute de prezentul proiect de

lege stă faptul că, până în prezent, raportul între situația celor care au participat activ la funcționarea regimului comunist și a victimelor lor este încă unul inechitabil.

Prezenta inițiativă legislativă are la bază rațiuni de echitate socială și reformă morală a societății. Este de notorietate că o parte însemnată a activității responsabililor regimului comunist contravenea inclusiv normelor constituționale în vigoare atunci (Constuțiile din 1948 și 1965), precum și tratatelor internaționale la care România era parte. Or, mulți dintre aceștia au întreprins măsuri de anihilare a oricărei forme de opoziție față de regim, reprimând orice formă de manifestare a libertății de conștiință prin lipsiri de libertate ilegale, supunerea la muncă forțată, deportări, condamnări politice și chiar crime, majoritatea însoțite de acte de tortură și mutilare fizică și psihică, la care au fost supuși atât cei socotiți vinovați, cât și familiile lor. Împrejurarea că activitățile amintite prin care erau încălcate sistematic și grosolan cele mai elementare drepturi și libertăți fundamentale era „legiferată” prin acte normative, îndeosebi ordine sau chiar decrete cu caracter secret, fiind toate de forță juridică net inferioare *Constituției* și tratatelor internaționale, nu diminuează cu nimic gravitatea faptelor.

De asemenea, este deplin evident faptul că responsabilii partidului comunist și ai aparatului represiv aveau deplina reprezentare că servesc un regim ilegitim, totalitar și

criminal, fiind în același timp recompensați pe măsură, prin statutul lor social, prin salarii și pensii foarte mari și prin alte avantaje substanțiale în raport cu marea masă a cetățenilor, pentru serviciile aduse regimului. Această inechitate a fost și este inacceptabilă inclusiv prin raportare la normele legislației muncii din perioada comunistă, în care remunerarea muncii se făcea „în funcție de importanța socială a muncii prestate”. Nici *Constituția*, nicio măsură legislativă publică nu stabilea că tortura, lipsirea de libertate și crima ar fi avut o importanță socială deosebită, care să justifice veniturile în bani și celelalte avantaje de care se bucurau activiștii din nomenclatură și „activiștii de partid cu sarcini speciale”, cum erau numiți membrii de partid din sistemul represiv. Aceasta ilustrează în sine importanța pe care o avea latura represivă în aparatul de stat comunist. Astfel, după cum se arăta și în expunerea de motive care este parte a *Legii 10/2016*, „se impune și repararea nedreptății sociale decurgând din încasarea de către aceste persoane (atât pe perioada exercitării funcției în aparatul de stat, cât și ulterior pensionării, dar în considerarea veniturilor salariale obținute în timpul activității) a unor venituri semnificative, lipsite de echitate socială”. Aceasta este posibilă prin extinderea prevederilor legii citate.

Veniturile în bani pe care persoane deja dovedite drept lucrători sau colaboratori ai Securității din aparatul de stat comunist le primesc

în continuare de la buget sunt exagerat de mari tocmai pentru că salariile lor au fost exagerat de mari, în raport cu veniturile generale ale populației – și acestea au reprezentat, în fond, recompensa loialității lor necondiționate față de un regim „ilegitim și criminal”. Prezentul proiect de lege își propune ca, în baza normelor constituționale și a legislației existente, să îndrepte această inechitate și să completeze astfel reparațiile materiale și morale cuvenite victimelor regimului totalitar comunist.

PROIECTUL DE LEGE

Lege privind interzicerea organizațiilor și simbolurilor cu caracter comunist extremist și a promovării cultului persoanelor vinovate de instaurarea și funcționarea regimului comunist și a aparatului său represiv în România, precum și reducerea unor drepturi materiale ale acestora

CAPITOLUL I: DISPOZIȚII GENERALE

Art. 1: (a) Prin organizație cu caracter comunist se înțelege orice grup format din trei sau mai multe persoane care își desfășoară activitatea temporar sau permanent în scopul promovării ideilor, concepțiilor sau ideologiei comuniste extremiste, bazate pe ura de clasă și recurgerea la insurecție și acte de violență pentru răsturnarea ordinii

constituționale, a instituțiilor democratice ale statului de drept, a pluralismului politic, precum și superioritatea unor clase și categorii sociale și inferioritatea altora. În această categorie pot fi incluse organizațiile cu sau fără personalitate juridică, partidele și mișcărilor politice, asociațiile și fundațiile, societățile reglementate de Legea societăților nr. 31/1990, republicată, cu modificările și completările ulterioare.

(b) Prin simboluri comuniste se înțeleg: drapelele, emblemele, insignele, uniforme, sloganurile, formulele de salut, precum și orice alte asemenea însemne care promovează ideile, concepțiile sau doctrinele prevăzute la lit. a).

Art. 2: (a) Constituirea unei organizații cu caracter comunist extremist se pedepsește cu închisoare de la 3 la 15 ani și interzicerea unor drepturi.

(b) Cu aceeași pedeapsă se sancționează și aderarea la o organizație cu caracter comunist extremist, precum și sprijinirea sub orice formă a unei organizații având acest caracter.

Art. 3: (a) Confectionarea, vânzarea, răspândirea, precum și deținerea în vederea răspândirii de simboluri comuniste se pedepsesc cu închisoare de la 3 luni la 3 ani și interzicerea unor drepturi.

(b) Cu aceeași pedeapsă se sancționează și utilizarea în public a simbolurilor comuniste.

Art. 4: Fapta persoanei de a promova în public cultul persoanelor

vinovate de instaurarea și funcționarea regimului comunist și a aparatului său represiv în România, precum și fapta de a promova în public ideologia, concepțiile sau doctrinele în sensul art.1 lit. a) se pedepsește cu închisoare de la 3 luni la 3 ani și interzicerea unor drepturi.

Art. 5: (a) Negarea, contestarea, aprobarea, justificarea sau minimalizarea în mod evident, prin orice mijloace, în public a caracterului ilegal și criminal al regimului comunist, a crimelor și abuzurilor săvârșite în numele și pe parcursul regimului comunist în România se pedepsește cu închisoare de la 6 luni la 3 ani sau cu amendă.

(b) Săvârșirea faptelor prevăzute la alin. (a) prin intermediul unui sistem informatic constituie infracțiune și se pedepsește cu închisoare de la 6 luni la 5 ani.

Art. 6: În cazul infracțiunilor prevăzute la art. 2-5 urmărirea penală se efectuează, în mod obligatoriu, de către procuror.

CAPITOLUL II: DISPOZIȚII SPECIALE

Art. 7: (1) Pot fi dizolvate prin hotărâre judecătorească persoanele juridice care desfășoară una sau mai multe dintre următoarele activități:

a) activități specifice organizației cu caracter comunist extremist, în sensul art. 1 lit. a);

b) răspândirea, vânzarea sau confecționarea de simboluri comuniste, deținerea, în vederea răspândirii a unor astfel de simboluri ori utilizarea lor în public;

c) promovarea cultului persoanelor vinovate de instaurarea și funcționarea regimului comunist și a aparatului său represiv în România, precum și fapta de a promova în public ideologia, concepțiile sau doctrinele în sensul art.1 lit. a), prin propagandă săvârșită prin orice mijloace, în public.

(2) Cererea de dizolvare poate fi introdusă de Ministerul Public din oficiu sau la solicitarea oricărei persoane interesate.

(3) Competența de a judeca în primă instanță cererea de dizolvare aparține tribunalului în a cărui circumscripție se află sediul persoanei juridice.

(4) Hotărârea tribunalului este supusă căilor de atac în condițiile Codului de procedură civilă.

Art. 8: Dispozițiile prezentei legi nu se aplică persoanelor fizice și juridice care desfășoară activitățile prevăzute la art. 3, lit. a și b și art. 7, lit. b) în interesul artei sau științei, cercetării ori educației.

Art. 9: Se interzice ridicarea sau menținerea în locuri publice, cu excepția muzeelor, a unor statui, grupuri statuare, plăci comemorative, referitoare la persoanele vinovate de instaurarea și funcționarea regimului comunist și a aparatului său represiv în România.

Art.10: (1) Se interzice acordarea numelor persoanelor vinovate de instaurarea și funcționarea regimului comunist și a aparatului său represiv în România unor străzi, bulevarde, scuaruri, piețe, parcuri sau altor locuri publice.

(2) Se interzice, de asemenea, acordarea numelor persoanelor vinovate de instaurarea și funcționarea regimului comunist și a aparatului său represiv în România unor organizații, cu sau fără personalitate juridică.

(3) Dispozițiile Legii 10/2016, art. 2-4 privind stabilirea plății unor despăgubiri în sarcina persoanelor condamnate definitiv pentru săvârșirea unor fapte împotriva persoanelor persecutate din motive politice de dictatura instaurată la data de 6 martie 1945 se aplică și asupra persoanelor responsabile de funcționarea regimului comunist și a aparatului său represiv în România, a foștilor membri plini și supleanți ai Comitetului Central al Partidului Comunist Român, a deputaților Marii Adunări Naționale, a foștilor primi secretari județeni ai Partidului Comunist Român, a comandanților Inspectoratelor județene de Securitate și a persoanelor care, prin sentință definitivă sau necontestată în instanță a deciziilor Colegiului Consiliului de Studiere a Arhivelor Securității, au fost stabilite ca lucrători sau colaboratori ai Securității, aflați ca atare în evidențele sistemului de pensii de stat.

Această lege a fost adoptată de Parlamentul României, cu respectarea prevederilor art. 75 și ale art. 76 alin. (1) din Constituția României, republicată.

Argument final

O legislație similară cu aceea prevăzută în *Legea 217/2015*, care

să privească interzicerea organizațiilor și simbolurilor cu caracter comunist și a promovării cultului persoanelor vinovate de instaurarea și funcționarea regimului comunist și a aparatului său represiv în România, precum și adoptarea unor prevederi care să conducă la restrângerea unor drepturi ale acestora, ca și a unor măsuri de responsabilizare în raport cu propria lor activitate represivă din trecut și cu victimele este absolut necesară.

În lipsa prevederilor cuprinse în acest proiect de lege, s-ar acredita ideea că în România doar extrema dreaptă este nocivă, în timp ce extrema stângă se bucură de simpatia implicită a nostalgicilor sau a tinerilor care, în lipsa informațiilor cu privire la istoria recentă, sunt gata să empatizeze cu comunismul, trecând cu vederea caracterul său genocidar.

Restrângerea unor drepturi celor care au fost stabiliți în baza legii drept lucrători sau colaboratori ai aparatului represiv comunist este un act de echitate socială și de reparație morală. În lipsa unei asemenea legi, am asista la persistența unei realități care arată că „la finalul războiului rece, știm foarte bine cine a pierdut, victimele, și cine a câștigat, torționarii. Se continuă astfel strategia comunismului însuși care dorea realizarea omului nou înainte de toate prin dezrădăcinarea lui istorică”, sau, altfel spus, „în timp ce național-socialismul (fascismul) a fost cel mai mare rău, comunismul rămâne cel mai mare pericol”¹⁶.

Note

- ¹ Constituția României, „ARTICOLUL 74 (1): „Inițiativa legislativă aparține, după caz, Guvernului, deputaților, senatorilor sau unui număr de cel puțin 100.000 de cetățeni cu drept de vot. Cetățenii care își manifestă dreptul la inițiativă legislativă trebuie să provină din cel puțin un sfert din județele țării, iar în fiecare din aceste județe, respectiv în Municipiul București, trebuie să fie înregistrate cel puțin 5.000 de semnături în sprijinul acestei inițiative.
ARTICOLUL 75 (1) Se supun spre dezbateră și adoptare Camerei Deputaților, ca primă Cameră sesizată, proiectele de legi și propunerile legislative pentru ratificarea tratatelor sau a altor acorduri internaționale și a măsurilor legislative ce rezultă din aplicarea acestor tratate sau acorduri, precum și proiectele legilor organice prevăzute la articolul 31 alineatul (5) , articolul 40 alineatul (3) , articolul 55 alineatul (2) , articolul 58 alineatul (3), articolul 73 alineatul (3) literele e), k), l), n) , o), articolul 79 alineatul (2) , articolul 102 alineatul (3), articolul 105 alineatul (2) , articolul 117 alineatul (3), articolul 118 alineatele (2) și (3), articolul 120 alineatul (2) , articolul 126 alineatele (4) și (5) și articolul 142 alineatul (5). Celelalte proiecte de legi sau propuneri legislative se supun dezbaterii și adoptării, ca primă Cameră sesizată, Senatului. (2) Prima Cameră sesizată se pronunță în termen de 45 de zile. Pentru coduri și alte legi de complexitate deosebită termenul este de 60 de zile. În cazul depășirii acestor termene se consideră că proiectele de legi sau propunerile legislative au fost adoptate.
- ² Iulia Huiu, „Dezbaterile privind condamnarea comunismului în mediul politic al României postcomuniste”, în *Caiet documentar: procesul comunismului*, apărut sub egida Fundației „Horia Rusu” (3), 2006.
- ³ Legea care dispune înființarea CNSAS a fost declarată neconstituțională prin Decizia 51/2008; ca urmare, Guvernul a emis *O.U.G. nr. 24/2008 privind accesul la propriul dosar și deconspirarea Securității*, aprobată cu modificări și completări prin Legea nr. 293/2008, în baza căreia instituția funcționează în prezent.
- ⁴ *Decizia nr. 51/31.01.2008 referitoare la excepția de neconstituționalitate a dispozițiilor Legii nr. 187/1999 privind accesul la propriul dosar și deconspirarea poliției politice comuniste.*
- ⁵ Publicată în *Monitorul Oficial* nr. 182/10.03.2008 și aprobată prin Legea nr. 293/14.11.2008 (M. O. nr. 810/03.12.2008).
- ⁶ Ulterior, comasat cu Institutul pentru Memoria Exilului Românesc, a devenit Institutul pentru Investigarea Crimelor Comunismului și Memoria Exilului Românesc (IICCMER). Pentru cadrul legislativ actual, vezi site-ul instituției).
- ⁷ Viorel Oancea, Mona Muscă, Adrian Cioroianu și Eugen Nicolăescu.
- ⁸ Publicată în *Monitorul Oficial* nr. 420 din 23 iunie 2010.
- ⁹ Publicată în *Monitorul Oficial* nr. 309 din 09 iunie 2012.
- ¹⁰ Radu Preda, *Condamnarea comunismului. Dilema etică a Europei*, preluat de pe site-ul

www.romaniaculturala.ro, accesat în 3 februarie 2016 (de unde s-au preluat și traducerea rezoluțiilor citate).

¹¹ Între semnatarii inițiatori se aflau și doi europarlamentari români, Călin Cătălin Chiriță și Laszlo Tokes. Declarația a fost citită în 3 iunie 2008 în Parlamentul ceh.

¹² Radu Preda, *loc.cit.*

¹³ Legea ia act de Decizia în cauza Partidul Comuniștilor Nepeceriști și Ungureanu contra României, 2005, a Curții Europene a Drepturilor Omului. Aceasta a considerat că nici contextul istoric, nici experiența totalitaristă trăită în România până în 1989 nu justifică necesitatea unei ingerințe de genul interzicerii înscrierii unui partid pe motiv că va promova doctrina comunistă, de vreme ce aceste partide există în mai multe state semnatare ale *Convenției europene*, iar democrația se clădește pe pluralism politic.

¹⁴ *Legea nr. 293* din 14 noiembrie 2008, publicată în M. O. nr. 810 din 3 decembrie 2008.

¹⁵ Potrivit legii, la art. 2, lit. a, se definește „lucrător al Securității – orice persoană care, având calitatea de ofițer sau de subofițer al Securității

sau al Miliției cu atribuții pe linie de Securitate, inclusiv ofițer acoperit, în perioada 1945-1989, a desfășurat activități prin care a suprimat sau a îngădit drepturi și libertăți fundamentale ale omului”, iar la alineatul următor calitatea de „colaborator al Securității – persoana care a furnizat informații, indiferent sub ce formă, precum note și rapoarte scrise, relatări verbale consemnate de lucrătorii Securității, prin care se denunțau activitățile sau atitudinile potrivnice regimului totalitar comunist și care au vizat îngădirea drepturilor și libertăților fundamentale ale omului (...). Colaborator al Securității este și persoana care a înlesnit culegerea de informații de la alte persoane, prin punerea voluntară la dispoziția Securității a locuinței sau a altui spațiu pe care îl deținea, precum și cei care, având calitatea de rezidenți ai Securității, coordonau activitatea informatorilor”.

¹⁶ Radu Preda, *loc.cit.* În ultima propoziție, autorul îl citează pe istoricul britanic Tony Judt.

Bibliografie

Studii

HUIU, Iulia, „Dezbaterile privind condamnarea comunismului în mediul politic al României postcomuniste”, în *Caiet documentar: procesul comunismului*, apărut sub egida Fundației „Horia Rusu” (3), 2006

PREDA, Radu, *Condamnarea comunismului. Dilema etică a Europei*, preluat de pe site-ul www.romaniaculturala.ro

Documente

Comunicatul către țară al Consiliului Frontului Salvării Naționale, publicat în *Monitorul Oficial al României* nr.1 din 22 decembrie 1989.

Decizia în cauza „Partidul Comuniștilor Nepeceriști și Ungureanu contra României”, 2005, a Curții Europene a Drepturilor Omului.

- Decizia nr. 51/31.01.2008 referitoare la excepția de neconstituționalitate a dispozițiilor Legii nr. 187/1999 privind accesul la propriul dosar și deconspirarea poliției politice comuniste, publicată în Monitorul Oficial al României nr. 95 din 6 februarie 2008.*
- Decizia nr. 820 din 7 iunie 2010, publicată în Monitorul Oficial al României nr. 420 din 23 iunie 2010.*
- Decizia nr. 308 din 28 martie 2012, publicată în Monitorul Oficial al României nr. 309 din 9 iunie 2012.*
- Declarația de la Praga privind conștiința europeană și comunismul, 3 iunie 2008.*
- Declarația de la Vilnius a Adunării Parlamentare a Organizației pentru Securitate și Cooperare în Europa (OSCE), adoptată în 3 iulie 2009.*
- Decretul Lege privind constituirea și funcționarea Consiliului Frontului Salvării Naționale și a consiliilor teritoriale ale Frontului Salvării Naționale, publicat în Monitorul Oficial al României nr. 4 din 27 decembrie 1989.*
- Decretul-lege nr. 118/1990 privind acordarea unor drepturi persoanelor persecutate din motive politice de dictatura instaurată cu începere de la 6 martie 1945, precum și celor deportate în străinătate ori constituite prizonieri, publicat în Monitorul Oficial al României nr. 50 din 9 aprilie 1990.*
- Legea 51/1991 privind siguranța națională a României, publicată în Monitorul Oficial al României nr. 163 din 8 iulie 1991.*
- Legea 14/1992 privind organizarea și funcționarea Serviciului Român de Informații, publicată în Monitorul Oficial al României nr. 33 din 3 martie 1992.*
- Legea nr. 64/1993 pentru aderarea României la Statutul Consiliului Europei, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 238 din 4 octombrie 1993.*
- Legea 187/1999 privind accesul la propriul dosar și deconspirarea Securității, publicată în Monitorul Oficial al României nr. 603/9 decembrie 1999*
- Legea 188/1999 privind Statutul funcționarilor publici, publicată în Monitorul Oficial al României nr. 600 din 8 decembrie 1999.*
- Legea nr. 293 din 14 noiembrie 2008, publicată în Monitorul Oficial al României nr. 810 din 3 decembrie 2008.*
- Legea nr. 221/2009 privind condamnările cu caracter politic și măsurile administrative asimilate acestora, pronunțate în perioada 6 martie 1945 - 22 decembrie 1989, publicată în Monitorul Oficial al României nr. 396 din 11 iunie 2009.*
- Legea nr. 217/2015 pentru modificarea și completarea Ordonanței de urgență a Guvernului nr. 31/2002 privind interzicerea organizațiilor și simbolurilor cu caracter fascist, rasist sau xenofob și a promovării cultului persoanelor vinovate de săvârșirea unor infracțiuni contra păcii și omenirii, publicată în Monitorul Oficial al României nr. 558 din 27 iulie 2015.*
- Legea nr. 10/2016 privind stabilirea plății unor despăgubiri în sarcina persoanelor condamnate definitiv pentru săvârșirea unor fapte împotriva persoanelor persecutate din motive politice de dictatura instaurată la data de 6 martie 1945, publicată în Monitorul Oficial al României nr. 41 din 19 ianarie 2016.*

- Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 214/1999 privind acordarea calității de luptător în rezistența anti-comunistă persoanelor condamnate pentru infracțiuni săvârșite din motive politice, precum și persoanelor împotriva cărora au fost dispuse, din motive politice, măsuri administrative abuzive, publicată în Monitorul Oficial al României nr. 650 din 30 decembrie 1999.*
- OUG. nr. 243/2008 privind accesul la propriul dosar și deconspirarea Securității, publicată în Monitorul Oficial al României nr.182 din 10 martie 2008.*
- Raportului final al Comisiei Prezidențiale pentru Analiza Dictaturii Comuniste din România, București, 2006.*
- Rezoluția Adunării Parlamentare a Consiliului Europei nr. 1 096 (1996) intitulată Măsurile de eliminare a moștenirii fostelor sisteme totalitare comuniste.*
- Rezoluția Adunării Parlamentare a Consiliului Europei nr. 1 481 (2006), intitulată Necesitatea condamnării internaționale a crimelor comise de regimul comunist.*